

Romanilasten perusopetuksen tukemisen kehittämissuunnitelma 2010

Sisällysluettelo

1. Romanioppilaat Helsingissä.....	2
2. Kaupungin strategia ja muut kehittämistyön tausta-asiakirjat.....	2
3. Suvaitsevaisuuden ja hyvien etnisten suhteiden edistäminen ja romanikulttuurin tuntemuksen lisääminen	3
4. Romanitaustaisen henkilökunnan toimintamahdollisuuksien kehittäminen.....	4
5. Romanikodin ja koulun yhteistyön kehittäminen.....	4
6. Romanikielen oppimisen edistäminen.....	5
7. Romanioppilaan kohtaaminen ja romanikulttuurin huomioiminen koulussa	6
8. Romanioppilaiden oppimismahdollisuuksien edistäminen ja erityistä tukea tarvitsevien romanioppilaiden opetuksen kehittäminen.....	7
9. Romanioppilaan ehjän koulupolun turvaaminen.....	8
10. Romanioppilaiden erilaisen taustan huomioonottavan pedagogiikan ja materiaalin kehittäminen	9

1. Romanioppilaat Helsingissä

Romaneja asuu Suomessa noin 10 000, joista valtaosa pääkaupunkiseudulla. Helsingin kaupunki on mukana Opetushallituksen valtakunnallisessa Romanilasten perusopetuksen tukeminen -hankkeessa. Hanke alkoi vuonna 2008 ja jatkuu ainakin vuoden 2011 loppuun. Tavoitteena on kehittää ja vakiinnuttaa romanilasten perusopetusta ja romanikielen opetusta tukevia toimia.

Helsingin kaupungin kehittämistoiminnan painopistealueina ovat romanioppilaiden oppimismahdollisuuksien edistäminen, romanikodin ja koulun yhteistyö sekä suvaitsevaisuuden ja hyvien etnisten suhteiden edistäminen. Kehittämistyötä tehdään moniammatillisena yhteistyönä, jonka erilaisia toimintamalleja kokeillaan ensin pilottialueilla, joissa romanioppilaiden määrä kouluissa on suurin. Toimivia käytäntöjä tehdään vaiheittain tutuksi kaikille kaupungin kouluille opettajien ja rehtoreiden koulutuksen ja tiedottamisen avulla.

Helsingissä on 158 peruskoulua, joissa opiskelee noin 47 000 oppilasta. Helsingin kouluissa opiskeli koulukuraattoreille tehdyn kyselyn mukaan lukuvuonna 2009 – 2010 yhteensä 100 romanitaustaista oppilasta, joista 51 oli tyttöjä ja 49 poikia. Perusopetuksen alaluokilla opiskeli 66 oppilasta ja yläluokilla 34 oppilasta.

2. Kaupungin strategia ja muut kehittämistyön tausta-asiakirjat

Romanilasten perusopetuksen kehittäminen liittyy yhtenä kokonaisuutena Helsingin kaupungin strategiaohjelman 2009 – 2012 tavoitteisiin, joissa korostetaan yhdenvertaista kohtelua ja syrjäytymisen ehkäisyä. Kaupunki on sitoutunut yhdenvertaisten mahdollisuuksien tarjoamiseen kaikille kaupunkilaisille. Positiivista lisäresursoitua erityiskohtelua voidaan kohdentaa sellaisten väestöryhmien palveluihin, joilla on muuta väestöä heikommat mahdollisuudet turvata hyvinvointinsa. Viranomaistoiminnan vaikutuksia yhdenvertaisuuden näkökulmasta arvioidaan säännöllisesti.

Helsingin kaupungin yhdenvertaisuuslain (21/2004) mukainen tasa-arvosuunnitelma on ohje rasismin ja etnisen syrjinnän ehkäisemiseksi. Ohjeessa painotetaan yhdenvertaisuuden edistämistä kaikessa kaupungin toiminnassa. Tarvittaessa se toteutetaan erityistoimenpitein, jotka mahdollistavat erityisryhmien tilanteen huomioimisen ja edistävät laaja-alaista tosiasiallista tasa-arvoisuutta.

Helsingin kaupunki on laatinut lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman vuosille 2009 – 2012. Sen tavoitteena on parantaa helsinkiläisten lasten ja nuorten yleistä hyvinvointia parantamalla mahdollisuuksia turvalliseen kasvuun, vahvistamalla lasten ja heidän vanhempiansa osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä turvaamalla lapsille ja nuorille koulutus- ja työllistymispolku. Koulutus- ja työllistymispolun turvaamisessa keskitytään koulupudokkuuden ehkäisyyn.

Perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden (2004) mukaan romanioppilaiden opetuksessa tulee huomioida Suomen romanien asema etnisenä ja kulttuurisena vähemmistönä.

Helsingin kaupungin yleisen opetussuunnitelman mukaan Helsingin kouluissa toimitaan demokraattisesti, edistetään tasa-arvoa ja kunnioitetaan jokaisen ihmisarvoa. Koulujen toiminnassa tulee näkyä suomalaisen kulttuurin ja jokaisen oman kulttuuritaustan arvostaminen sekä kulttuurien välisen vuorovaikutuksen edistäminen. Kouluissa ei sallita väkivaltaa, syrjintää tai rasismia. Yksittäiset koulut täsmentävät kaupungin yleisen opetussuunnitelman linjauksia omissa koulukohtaisissa opetussuunnitelmissaan.

3. Suvaitsevaisuuden ja hyvien etnisten suhteiden edistäminen ja romanikulttuurin tuntemuksen lisääminen

Suvaitsevaisuutta ja hyviä etnisiä suhteita edistetään kouluissa takaamalla kaikille yhdenvertainen kohtelu niin, että kulttuuriset erityispiirteet otetaan huomioon. Koulujen opettajilla ja henkilökunnalla sekä oppilailta on oltava riittävästi tietoa eri kulttuureista. Tiedon lisääminen murtaa ennakkoluuloja ja tukee toimintakulttuuria, jossa monikulttuurisuus ja erilaiset etniset ryhmät ovat luonnollinen osa koulun arkea. Romanikulttuurin kohdalla on tärkeää, että opettajat rohkaistuvat kysymään romanikodeista erilaisista romanikulttuuriin liittyvistä tavoista eivätkä pelkää, että se koetaan loukkaavana.

Erilaisten väestöryhmien näkyminen koulun arjessa on tärkeää. Romanitaustaisista koulunkäyntiavustajista on paljon hyviä kokemuksia niin romanioppilaan koulunkäynnin tukijana kuin esimerkkinä aikuisesta, joka työskentelee tasavertaisena valtaväestöön kuuluvien ihmisten kanssa. Romanitaustaisia työntekijöitä pyritään lisäämään niihin kouluihin, joissa on romanitaustaisia oppilaita.

Romanitaustaiset työntekijät tukevat romanioppilaiden koulunkäyntiä mm. helpottamalla esikoulua käymättömien romanioppilaiden koulunkäynnin aloitusta sekä lisäämällä opettajien tietoisuutta romanien tavoista ja koulussa näkyviin tulevista romanikulttuuriin kuuluvista normeista. Romanitaustaisten työntekijöiden rooli laajenee helposti yhdestä koulun työntekijästä koko kaupungin romanioppilaiden opetuksen tukijaksi sekä opettajia ja rehtoreita tarpeen mukaan konsultoivaksi asiantuntijaksi.

Yhteisen kiinnostuksen kohteen ympärillä tapahtuva tekeminen mahdollistaa tutustumisen ja madaltaa kynnystä keskusteluun ja yhteydenpitoon vanhempien keskinäisissä suhteissa sekä koulun ja vanhempien välillä. Esimerkiksi musiikin, urheilun tai muun kiinnostuksen kohteen ympärille järjestetyistä tapaamisista on hyviä kokemuksia.

Vuonna 2010 järjestetään opettajille pedagogisia kahviloita, joissa käsitellään romanikulttuuriin liittyviä kysymyksiä ja joihin kysymyksiä saa toimittaa etukäteen. Romanitaustainen työntekijä tulee tilaisuuteen vastaamaan ja keskustelemaan. Lisäksi alueellisissa rehtoritapaamisissa kerrotaan mahdollisuudesta varata aikaa romanitaustaiselta projektityöntekijältä omalle koululle, joko oppilashuollollisiin tilanteisiin tai pedagogisia kahviloita varten.

Vastuutahot: opetusvirasto, hankkeen projektityöntekijä, koulujen rehtorit ja opettajat

4. Romanitaustaisen henkilökunnan toimintamahdollisuuksien kehittäminen

Helsingin kaupungin toimintaperiaatteiden ja tasa-arvosuunnitelman mukaan kaupungin tehtäviin ja luottamustoimiin rekrytoitaessa noudatetaan yhdenvertaisuutta sukupuolisesta, etnisestä ja muusta taustasta riippumatta. Kaupungin yhdenvertaisuusperiaate sisältää mielivallan kiellon ja vaatimuksen samanlaisesta kohtelusta. Sellaista ihmisten välistä erilaisuutta, joka ei ole tilanteen kannalta merkittävää, ei saa ottaa huomioon. Etninen tausta ei siis ole merkittävä seikka esimerkiksi työhönottotilanteessa. Positiivinen erityiskohtelu voi kuitenkin olla tarpeen eriarvoisuuden aktiiviseksi poistamiseksi. Työhönotossa voidaan tällöin ottaa huomioon hakijan etninen tausta palkkaamalla tehtävään työmarkkinoilla aliedustettuun ryhmään kuuluva henkilö, vaikka tämä ei olisi aivan yhtä pätevä kuin paremmin edustettuun ryhmään kuuluva. Positiivinen erityiskohtelu on sallittua, kun siihen on hyväksyttävät perusteet ja kun se on oikeassa suhteessa tavoiteltavaan etuun.

Helsingin kaupungin palveluksessa on romanitaustaisia työntekijöitä opetustoimessa koulunkäyntiavustajana sekä Romanilasten perusopetuksen tukeminen –hankkeen projektityöntekijänä, nuorisosiainkeskuksessa nuoriso-ohjaajina sekä projektityöntekijöinä sekä sosiaalitoimessa perhetyöntekijöinä, projektityöntekijöinä ja lastenohjaajina. Romanitaustaiset työntekijät toimivat tällä hetkellä pääasiassa Itä-Helsingissä, jossa suurin osa kaupungin romaneista asuu. Itä-Helsingissä kehitettyjä malleja pyritään vuosina 2010–11 levittämään myös muille alueille ja varmistamaan, että kaikilla kaupungin romaneilla on yhtäläiset mahdollisuudet romanitaustaisten työntekijöiden palveluihin.

Romanitaustaisen henkilökunnan toimintamahdollisuuksia pyritään parantaman erityisesti hyödyntämällä pilottialueiden kokemuksia ja laajentamalla hyviä toimintamalleja eri alueille. Romanitaustaisten työntekijöiden liikkuvuutta eri alueilla pyritään edistämään ja tarvetta kielenopetukselle ja romanitaustaisen henkilöstön työpanokselle selvittämään keräämällä kouluilta säännöllisesti tietoa romanitaustaisista oppilaista.

Helsingin kaupungin palkkaama projektityöntekijä toimii pääsääntöisesti kouluilla, jolloin hän voi tehdä käytännön työtä romanilasten ja -perheiden parissa. Ajoittain projektityöntekijä on työskennellyt myös Helsingin kaupungin opetusviraston tiloissa. Näin hänellä on ollut mahdollisuus tutustua hallinnon toimintatapoihin, murtaa romanien työssäkäyntiin liittyviä ennakkoluuloja ja olla osaltaan vaikuttamassa romanien koulutusjärjestelyihin. Lisäksi projektityöntekijä on edustanut opetusvirastoa eri yhteistyökumppaneiden järjestämissä seminaareissa.

Vastuutahot: opetusvirasto, hankkeen projektityöntekijä, opetusviraston henkilöstösuunnittelijat

5. Romanikodin ja koulun yhteistyön kehittäminen

Romanikodin ja koulun välisessä yhteistyössä koululta edellytetään aktiivista roolia sekä aloitteellisuutta. Perusopetuksen tavoitteita ja sisältöjä, arvopohjaa sekä toimintakäytäntöjä tehdään tunnetuksi hyödyntämällä vakiintuneita kodin ja koulun yhteistyötä tukevia rakenteita. Lisäksi Helsingissä järjestetään tarpeen mukaan vain romanivanhemmille suunnattuja alueellisia tapaamisia.

Koulun aloitusvaiheen, perusopetuksen nivelvaiheiden sekä perusopetuksen loppuvaiheen vanhempaintapaamisten lisäksi romanikotien kanssa tehdään yhteistyötä säännöllisesti oppilaan koko kouluajan. Oppilaan huoltajien ja opettajan henkilökohtaisille tapaamisille järjestetään lukuvuosittain riittävästi mahdollisuuksia, vanhempainiltojen yhteydessä sekä erikseen. Myös huoltajille suunnattujen teemailtojen yhteyteen järjestetään mahdollisuus tavata oppilaan luokanopettaja tai -valvoja ja keskustella oppilaan koulunkäyntiin liittyvistä asioista. Järjestelyistä kerätään palautetta romanikodeilta ja palautetta hyödynnetään yhteistyömallien kehittämisessä edelleen.

Kodin ja koulun väliseen yhteydenpitoon valitaan sopivia tapoja perhekohtaisesti. Tiedottamisessa ja yhteydenpidossa käytetään monipuolisesti eri kanavia ja varmistetaan yhteydenottojen perillemeno. Romanitaustaiset työntekijät kouluyhteisössä ovat mukana suunnittelemassa sopivia toimintatapoja, joilla perheet saadaan sitoutumaan säännölliseen yhteydenpitoon koulun kanssa ja tukemaan sitä kautta lasten koulunkäyntiä.

Romaniperheille tehdään tutuksi opetuksen erityinen ja tehostettu tuki sekä oppilashuollon henkilöstö ja heidän roolinsa. Tavoitteena on erityisesti lisätä tietoa varhaisen tuen merkityksestä oppilaan koulunkäynnin ja hyvinvoinnin tukemisessa ja sitä kautta luoda molemminpuoliseen luottamukseen rakentuva yhteistyö. Säännöllisellä ja avoimella yhteistyöllä vähennetään ennakkoluuloja oppilashuoltotyön tavoitteista.

Kodin ja koulun välistä yhteistyötä varten romanitaustainen työntekijä pitää koulutuksia koulujen henkilökunnalle, joilla lisätään tietoisuutta romanikulttuurista, romanien kasvatuseriaaiteista sekä tavoista. Kouluille tarjotaan myös romanikulttuuriin erityispiirteistä kertovaa materiaalia opettajien ja muun henkilökunnan käyttöön. Tässä hyödynnetään erityisesti jo olemassa olevaa, Opetushallituksen, muiden kuntien sekä Helsingin kaupungin muiden hallintokuntien tuottamaa materiaalia romanikulttuurista.

Romanikodin ja koulun yhteistyön näkökulmasta romanitaustaiset työntekijät koulussa ovat tärkeässä asemassa. He toimivat siltana kulttuurien välillä ja madaltavat romaniperheen kynnystä koulussa asioimiseen ja aloitteellisuuteen yhteydenotoissa.

Lisäksi Helsingin itäisillä alueilla koulun ja kodin yhteistyötä on vuonna 2010 toteutettu järjestämällä kaksi romanivanhempain kahvilaa nuorisotalolla sunnuntaisin (yksi keväällä ja yksi syksyllä), jolloin nuorisoasiainkeskuksen organisoimat perhekerhot ovat perinteisesti kokoontuneet. Näin on saatu koulun ja kodin yhteistyön aloittamisen kynnystä madallettua ja mukaan on tullut myös sellaisia romaniperheitä, jotka eivät ole osallistuneet koululla järjestettyihin vanhempainiltoihin. Toiminnasta saadun hyvän palautteen vuoksi toimintaa aiotaan jatkaa myös keväällä ja syksyllä 2011.

Vastuutahot: opetusvirasto, hankkeen projektityöntekijä, koulujen rehtorit ja opettajat

6. Romanikielen oppimisen edistäminen

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2004) mukaan romanikielen opetuksen tulee edistää kaksoisidentiteetin muodostumista ja lisätä koulunkäynnin laatua. Opetuksen tulee antaa oppilaalle mahdollisuus ilmaista omaa vähemmistöidentiteettiään myös koulussa. Sen tulee edistää oppilaan oman historian ja kielen tuntemusta sekä ottaa huomioon oppilaiden erilaiset kielelliset valmiudet ja alueelliset erot.

Helsingin kaupunki on sitoutunut romanikielen opetuksen järjestämiseen ja pyrkii edelleen kehittämään opetuksen saatavuutta ja laatua. Lukuvuonna 2009–10 Helsingin kaupungin koulujen 100 romanioppilaasta noin viidennes osallistui romanikielen tunneille. Kaikkien oppilaiden kielenopiskelu ei ole säännöllistä ja oppilaiden kotoa saama tuki ja kielitaitopohja vaihtelee suuresti. Helsingin kaupunki seuraa oppilaiden osallistumista kielenopetukseen ja tiedottaa rehtoreita kielenopiskelumahdollisuudesta säännöllisesti.

Lukuvuonna 2010–11 romanikielen opetusta pyritään järjestämään nykyistä useammassa koulussa ja kannustamaan suurempi määrä kielen opetuksesta kiinnostuneita romanioppilaita opetuksen pariin. Tarvittaessa kaupungilla on mahdollisuus lisätä romanikielen opettajien määrää. Myös opettajan liikkumista eri alueilla pyritään tukemaan, jotta mahdollisuus kielen opiskeluun olisi mahdollisimman monen romanioppilaan lähikoulussa. Kielen opetuksen mahdollisuudesta ja oman kielen merkityksestä tiedotetaan romanivanhemmille suunnatuissa tapahtumissa ja vanhempainilloissa ja annetaan tietoa myös muiden hallintokuntien työntekijöille, jotka toimivat romanien parissa. Opetuksen kehittämisessä kiinnitetään huomiota siihen, että olemassa olevaa romanikielistä materiaalia hyödynnetään ja jokaisella oppilaalla on oma oppikirja.

Lisäksi Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen NevoDrom-hankkeen työntekijöiden kontakteja romaninuoriin ja heidän perheisiinsä hyödynnetään romanikielen opetuksen markkinoinnissa. Työntekijät ohjaavat romanitaustaisia nuoria romanikielen tunneille ja tulevat tarvittaessa ensimmäisille kerroille mukaan.

Vastuutahot: opetusvirasto, romanikielen opettaja, hankkeen projektityöntekijä, koulujen rehtorit ja opettajat, NevoDrom-hankkeen työntekijät

7. Romanioppilaan kohtaaminen ja romanikulttuurin huomioiminen koulussa

Koulujen henkilökunnalla on tärkeää olla riittävästi oikeaa tietoa romanikulttuurista. Tämä pyritään varmistamaan sillä, että jokaisessa koulussa on käytössä materiaalipaketti, josta saa perustiedot romanikulttuurista ja romanioppilaiden kohtaamiseen liittyvistä erityiskysymyksistä. Opetushallituksen julkaisema Romanioppilaan kohtaaminen esi- ja perusopetuksessa -opas hankitaan kaikkiin helsinkiläisiin kouluihin ja sitä esitellään rehtorien ja opettajien koulutustilaisuuksissa. Lisäksi järjestetään koulutusta opettajille ja rehtoreille tarpeen mukaan ja kerätään ja levitetään tietoa kaupungissa toteutetuista hyvistä malleista. ESR-rahoitteisessa Ovet auki -hankkeessa tuotettua materiaalipakettia Oletko tutustunut romanikulttuuriin hyödynnetään alakoulun eri luokka-asteilla, joille materiaalissa on omat vihkonsa.

Helsingin kaupungin romanitaustainen projektityöntekijä toimii tarvittaessa kouluttajana erilaisissa tilaisuuksissa. Vuonna 2010 projektityöntekijä on pitänyt muun muassa työpajoja romanikulttuurista ja romanilapsen koulunkäynnistä Manner-idän peruskoulujen VESO-päivässä. Tietoiskuja romanikulttuurista järjestetään sellaisille luokille, joissa on romanioppilaita. Opettajia rohkaistaan kysymään romanikulttuuriin liittyviä asioita suoraan oppilaiden vanhemmilta ja näin vähentämään kulttuurisiin tapoihin liittyvää mystifiointia ja ennakkoluuloja.

Koulunkäyntiin sitoutuneille romanioppilaille on joissakin kouluissa annettu pieniä stipendejä (esimerkiksi ns. tsemppari-stipendejä) lukuvuoden päätteeksi osoitukseksi hyvin tehdystä työstä. Tällä on ollut suuri merkitys itsetunnon vahvistumisessa ja kodin sitouttamisessa oppilaan koulunkäyntiin.

Vastuutahot: koulujen opettajat ja rehtorit, hankkeen projektityöntekijä, opetusvirasto

8. Romanioppilaiden oppimismahdollisuuksien edistäminen ja erityistä tukea tarvitsevien romanioppilaiden opetuksen kehittäminen

Romanioppilaiden kohdalla koulunkäynnin tukeen kiinnitetään erityistä huomiota. Romanioppilaiden osallistumista esiopetukseen pyritään lisäämään. Päivähoidon ja esiopetuksen havaituista eduista koulunkäynnin aloituksen ja lapsen kouluvalmiuksien kannalta tiedotetaan jo neuvolassa.

Ennen koulunkäynnin aloitusta Helsingin kaupungin kouluissa järjestetään nivelpalaverit päiväkotien kanssa. Palaverin tarkoituksena on nivelvaiheen tiedonsiirron varmistaminen, oppilaiden tarpeiden huomioon ottaminen ja koulunkäynnin tukeminen. Jos romanioppilas ei ole ollut päivähoidossa, järjestetään nivelpalaveri kodin kanssa.

Romanioppilaiden koulunkäynnin aloitusvaiheessa hyödynnetään tarvittaessa starttiluokan mahdollisuus. Lisäksi koulussa hyödynnetään joustavia opetusjärjestelyjä, kuten eriyttämistä, tukiopetusta, ja koulunkäyntiavustajan tukea. Erilaisia malleja koulunkäynnin tukemiseen kokeillaan ennakkoluulottomasti. Romanioppilaan siirtyessä yläasteelle hänen koulunkäyntiään tuetaan nivelpalavereilla. Yläasteen erityisopettajat vierailevat romanioppilaan koululla kuudennen luokan kevätlukukaudella.

Romanioppilaan sekä hänen perheensä tukeminen koulunkäynnissä ja sen merkityksen ymmärtämisessä on tärkeä osa kodin ja koulun yhteistyötä. Romanioppilaiden säännöllisen koulunkäynnin turvaamiseen kiinnitetään huomiota kaikilla koulutasoilla.

Koulu reagoi poissaoloihin nopeasti ja on säännöllisesti yhteydessä kotiin. Koululla tulee olla suunniteltuna tukiverkosto ja toimintatavat, jotka valjastetaan käyttöön, jos oppilaalla ilmenee poissaoloja. Romanitaustaisen työntekijä on mukana tukiverkostossa.

Romanioppilaiden koulumenestyksen ja koulunkäynnin säännöllisyyden kannalta on tärkeää antaa kodeille ja oppilaalle riittävästi tietoa heidän koulutus- ja työllistymismahdollisuuksistaan peruskoulun jälkeen. Oppilaan ohjausta kehitetään edelleen tukemaan romanitaustaisen oppilaan koulunkäyntiä ja opiskelua. Oppilaanohjauksen valtakunnallinen kehittämishanke huomioi myös romanitaustaisten oppilaiden oppilaanohjauksen erityistarpeet.

Helsingin kaupungin romanioppilaista erityisopetuksessa on noin 40 %. Tavoitteena on noudattaa myös erityisopetukseen ottamisessa romanioppilaiden kohdalla kaupungin yleisiä periaatteita ja valtakunnallisia erityisen ja tehostetun tuen linjauksia. Mikäli erityisluokalle siirtäminen on kodin ja oppilaan toive, koulu selvittää toiveen taustat ennen kuin asiassa edetään. Yleinen ja tehostettu tuki on aina ensisijaista erityiseen tukeen nähden. Laaja-alaisen erityisopetuksen avulla tuetaan sellaisia oppilaita, joilla on todettu lieviä oppimis- tai sopeutumisvaikeuksia.

Erityisopetuspäätöksiä valmisteltaessa kiinnitetään vahvemmin huomio siihen, ettei romanioppilaiden kulttuurista vaikuta erityisopetuksen tarpeen määrittämiseen. Romanihuoltajille selvitetään tarkkaan erilaisten ratkaisujen merkitys ja se, mitä niillä käytännön tasolla tarkoitetaan.

Joustavan opetuksen periaatteen toteuttaminen romanioppilaiden kohdalla on tuottanut hyviä tuloksia. Eri luokkatasoilla olevat romanioppilaat on sijoitettu samaan luokkaan ja he ovat näin tukeneet toistensa opiskelua.

Vastuutahot: koulujen rehtorit, opettajat ja erityisopettajat, opetusvirasto, hankkeen projektityöntekijä

9. Romanioppilaan ehjän koulupolun turvaaminen

Ehjän koulupolun näkökulmasta romanilasten osallistuminen esiopetukseen ja sitä kautta kouluvalmiuksien kehittyminen ovat ensimmäisiä askelia. Helsingissä toimii esi- ja alkuopetuksen yhteistyöverkosto Ensio, joka toimii jokaisella alueella esi- ja perusopetuksen nivelvaiheen tukena. Loppuvuodesta 2010 Koillis- ja Itä-Helsingin ENSIO-verkostolle järjestetään koulutustilaisuus, jossa käydään läpi Opetushallituksen julkaisemaa opettajan opasta, kartoitetaan keinoja tukea romanilapsen koulupolun alkua, sekä lisätään opettajien tietoisuutta romanikulttuurista.

Perusopetuksen päättötodistuksen turvaamisessa mahdollisia keinoja ovat JOPO – joustava perusopetus ja OmaUra. Toisen asteen opintoihin valmistavia vaihtoehtoja ovat muun muassa lisäopetus, ammattistartti ja Tsemppari-hanke.

Vuosittain yhteensä noin 300 nuorta jää Helsingissä ilman peruskoulun jälkeistä opiskelupaikkaa. Tässä joukossa on myös romanioppilaita. Koulupudokkuuden ehkäisyyn sekä toisen asteen opintoihin sijoittumiseen kiinnitetään romanioppilaan kohdalla erityistä huomiota. Romanioppilaan kotona ei välttämättä ole opiskeluun ja työntekoon rohkaisevaa mallia, joten koulun merkitys erilaisten kotien välisten erojen tasoittajana korostuu.

Helsingissä kehitetään vuosien 2009 – 2012 aikana toimintatapoja ilman opiskelupaikkaa jääneiden nuorten tavoittamiseen ja ohjaamiseen koulutukseen. Aiemmin käytössä olleiden käytäntöjen, kuten Tulevaisuustiskin ja etsivän nuorisotyön mallin rinnalle pyritään kehittämään uusia tapoja tavoittaa nuoret ja ohjata heidät toisen asteen opintoihin. Lisäksi tuetaan toisella asteella opiskelevia mutta keskeyttämisvaarassa olevia nuoria moniammatillisen kokonaisvaltaisen tuen keinoin. Romanioppilaiden erityistarpeet otetaan huomioon malleja kehitettäessä ja niiden toimivuutta seurataan myös siitä näkökulmasta, miten hyvin ne tavoittavat romaninuuria.

Säännöllinen yhteydenpito kotiin, huoltajien opastaminen Wilma-järjestelmän käyttöön ja moniammatillisen yhteistyön hyödyntäminen ovat olleet hankkeessa tuloksellisia tapoja romanioppilaan saattamisessa nivelvaiheiden yli. Oppilaan motivoimiseksi on myös solmittu sopimuksia, joihin kirjataan tavoitteen ja niiden saavuttamisen aikataulu. Myös oppilaaseen pidetään tarvittaessa yhteyttä esimerkiksi tekstiviestein.

Vastuutahot: opetusvirasto, oppilaanohjauksen projektityöntekijä, hankkeen projektityöntekijä, opinto-ohjaajat, koulujen rehtorit ja opettajat

10. Romanioppilaiden erilaisen taustan huomioonottavan pedagogiikan ja materiaalin kehittäminen

Romanioppilaan tausta otetaan huomioon opetuksessa tarpeen mukaan. Kaikkien romanioppilaiden tarpeet eivät ole samanlaisia. Eroja voi olla myös siinä, miten romanikoti toivoo romanitaustaa koulussa otettavan huomioon.

Koulussa toimitaan niin, että oppilaan yksilölliset tarpeet voidaan ottaa mahdollisimman hyvin huomioon muun muassa menetelmien valinnassa. Romanioppilaan erityistarpeet voivat liittyä esimerkiksi siihen, että oppilaan on vaikea keskittyä tai istua paikoillaan pitkiä aikoja kerrallaan. Työtapoja vaihtelemalla ja antamalla esimerkiksi luokassa liikkumista vaativia tehtäviä silloin tällöin voidaan edistää oppilaan onnistumista opinnoissaan.

Romanilasten vahvuuksien, kuten sosiaalisuuden, siisteyden, musikaalisuuden ja vahvojen perhesiteiden hyödyntäminen opetuksessa luo mahdollisuuden kokea onnistumisia, jos esimerkiksi akateemiset kouluvalmiudet ovat muita heikommalla tasolla. Sellaisen materiaalin käyttäminen, jossa esiintyy romaneja, edistää koko ryhmän romanien tuntemusta ja lisää romanitaustaisen hyväksytyksi tulemisen kokemuksia. Esimerkiksi musiikin tunneilla voidaan tutustua romanimusiikkiin ja opetella romanikielisiä lauluja. Bahaven te dzamben, Soita ja laula -materiaali on Opetushallituksen tuottama kokonaisuus, jota musiikinopetuksessa voi hyödyntää.

Erityisesti perusopetuksen yläluokkien liikuntatunneilla romanien pukeutumiseen liittyvät normit tulee tiedostaa. Romanityttöjen liikkumista pitää edistää ja etsiä heidän liikkumiseensa soveltuvia liikuntalajeja ja -paikkoja.

Yläasteikäisten romanien kohdalla liikuntatuntien yhteydessä on otettava huomioon joitain asioita. Liikkumiselle oppiaineen tavoitteiden mukaan ei ole kulttuurista estettä. Liikunta- ja pukutilojen tulee kuitenkin olla suljettuja niin, ettei mahdollisuutta kohdata vanhempaa romania ole. Romanihuoltajille ja -oppilaille kerrotaan liikuntatuntien käytännöistä.

Vastuutahot: koulujen opettajat ja rehtorit, opetusvirasto